

Ekonomsko i socijalno vijeće

Distr.: opšta
16. septembar 2014.
Original: engleski jezik

Ekonomska komisija za Evropu

Sastanak država potpisnica Konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u okolinskim pitanjima

Peta sjednica

Sastanak država potpisnica Protokola o registrima ispuštanja i prenosa onečišćujućih tvari, uz Konvenciju o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u okolinskim pitanjima

Druga sjednica

Maastricht, Holandija, 2. juli 2014. godine

Izveštaj zajedničkog segmenta na visokom nivou

Dodatak

Deklaracija iz Maastrichta

Transparentnost kao pokretačka snaga demokratije u sferi zaštite okoline

I. Uvod

1. Mi ministri i šefovi delegacija država potpisnica Konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u okolinskim pitanjima (Arhuska konvencija) kao i potpisnica njenog Protokola o registrima ispuštanja i prenosa onečišćujućih tvari (Protokol), zajedno sa predstavnicima drugih država, međunarodnih, regionalnih i nevladinih organizacija (NVO), zastupnicima u parlamentu i drugim predstavnicima građanskog društva na teritoriji država članica Ekonomske komisije UN-a za Evropu (ECE), i šire, okupljeni na petoj sjednici država potpisnica Konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u okolinskim pitanjima i drugoj sjednici država potpisnica Protokola o registrima ispuštanja i prenosa onečišćujućih tvari, potvrđujemo sljedeće:
2. Uvjereni smo da je djelotvoran pristup javnosti informacijama o okolišu veoma važan; radi se o temeljnoj pretpostavci za uspješno ostvarenje učešća javnosti, koje posljedično ima utjecaja na pristup pravdi. Sva tri stuba Arhuske konvencije: pristup informacijama o okolišu, učešće javnosti u odlučivanju i pristup pravdi, suštinski su elementi demokratije u sferi zaštite okoliša. Stoga ponovno potvrđujemo naše snažno opredjeljenje za transparentnost i demokratiju, što će za rezultat imati

donošenje odluka u oblasti zaštite okoline na način koji pozitivno doprinosi unapređenju uslova života sadašnjih i budućih generacija.

3. U dokumentu pod naslovom: „Budućnost kakvu želimo“¹, svijet je priznao činjenicu da dobro upravljanje i održiva ekonomija zahtijevaju djelotvorno učešće javnosti; u ulozi birača, potrošača ili dioničara. Široko učešće javnosti i pristup informacijama od značaja za zaštitu okoline, kao i efikasni sudski i upravni postupci, prepoznati su kao veoma važni za promoviranje održivog razvoja, što zahtijeva istinski angažman i aktivno učešće regionalnih, nacionalnih i lokalnih zakonodavaca i pravosudnih institucija, kao i ostalih zainteresiranih aktera. Time se još jednom potvrđuje vrijednost Arhuske konvencije njenog Protokola, kao efikasnih sredstava za unapređenje demokratije u sferi zaštite okoline, kroz poticanje aktivnog učešća svih zainteresiranih aktera u procesima koji doprinose boljem odlučivanju, planiranju i realizaciji politika i programa na svim nivoima, kao i promoviranju uvođenja „zelene ekonomije“ u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva.
4. Ponovno ističemo naše snažno opredjeljenje za osnaživanje ljudi kroz ostvarenje njihovog prava na zdravu i čistu životnu sredinu², poboljšanje stanja životne sredine i unapređenje održivog razvoja kroz promoviranje Konvencije i njenog Protokola, kao i principa koji se primjenjuju na teritoriji država članica Ekonomske komisije za Evropu, kao i šire.

I. Informacije u eri znanja

5. Prepoznamo tijesnu vezu između djelotvorne implementacije Konvencije i njenog Protokola i važnosti pružanja zaštite aktivistima za zaštitu okoliša i zviždačima, kao i važnosti slobode govora i učešća građana u donošenju odluka od značaja za njihove živote, u sigurnom okruženju. U svakom slučaju, vlasti bi trebale prepoznati važnost uloge koju su odigrali kao i rizika kojem su se izložili takvi aktivisti i zviždači, te u tom smislu osigurati da te osobe uživaju adekvatnu zaštitu. S druge strane, da bi se umanjila potreba za postojanjem zviždača, vlasti moraju osigurati transparentnost u radu, otkloniti prepreke i prevladati izazove koji stoje na putu pristupa pravdi. Danas, organizirane aktivnosti građana, uključujući tu i aktivnosti vezane za zaštitu okoliša, imaju više utjecaja na rad vlasti nego što je to ikad prije bio slučaj. Vlasti su često dobro informirane o aktivnostima građana, uključujući tu i aktivnosti vezane za zaštitu okoline. Vlasti moraju nastojati da osiguraju otvorenost i

¹ Dokument nastao na konferenciji Ujedinjenih naroda posvećenoj održivom razvoju, održanoj u Rio de Janeiru od 20. do 22. juna 2012. godine (A/RES/66/288, annex).

²Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske ponavlja svoju izjavu datu prilikom potpisivanja i ratifikacije Konvencije, kako slijedi: „Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske razumije pozivanje u Članu 1 i sedmom stavu preambule Konvencije na „pravo“ svake osobe da živi u životnoj sredini koja zadovoljava potrebu očuvanja njenog zdravlja i opšteg blagostanja, kojim se izražava želja država potpisnica, koja je bila pokretač procesa pregovaranja o tekstu Konvencije, a koju Ujedinjeno Kraljevstvo dijeli sa svim ostalim državama potpisnicama. Zakonske obaveze čije je ispunjenje svaka država potpisnica dužna garantirati prema odredbama Člana 1, ograničene su na pravo pristupa informacijama, učešće javnosti u odlučivanju i pristup pravdi u okolišnim pitanjima, kako je to i propisano odredbama Konvencije.“

transparentnost u radu na pitanjima od značaja za okolinu, čime će građanima biti pružen čvrst osnov za ostvarenje učešća. Da bi bilo moguće ostvariti te ciljeve, države potpisnice Konvencije i Protokola dužne su uskladiti domaće zakone sa odredbama Konvencije i Protokola, u najvećoj mogućoj mjeri.

6. Pristup informacijama od značaja za okolinu preduslov je za transparentno upravljanje uz široko učešće zainteresiranih strana. Posebno u vremenu ekonomske krize, napor uložen u poboljšanja u sferi upravljanja predstavlja ulaganje u demokratiju. Ekonomsku krizu ne treba koristiti kao izgovor za smanjenje izdvajanja za zaštitu okoliša i ostvarenje prava u toj oblasti. U vremenu ekonomske krize, pristup informacijama, učešće u odlučivanju i pristup pravdi još su važniji, jer su nastojanja da se prevlada kriza u velikom broju situacija dovela do rastućeg pritiska usmjerenog na slabljenje mjera koje za cilj imaju zaštitu životne sredine. Otvorenost i transparentnost stvaraju temelj za održiv razvoj koji vodi stvaranju povoljnog okruženja za ulaganja, ali i više od toga. Otvorenost i transparentnost također mogu doprinijeti usvajanju politika rada kojima se prevladava problem neravnopravnosti i siromaštva i svim osobama omogućava da dobiju informacije i ostvare istinsko učešće u donošenju odluka koje se tiču njihovih života. U pogledu informacija od značaja za okoliš, transparentnost predstavlja važan instrument za pružanje podrške inovacijama i promoviranje najboljih raspoloživih tehnika i dobre prakse u cilju uvođenja tzv. „zelene ekonomije“. Osim toga, registri ispuštanja i prenosa polutanata, doprinose evaluaciji ostvarenog napretka u uvođenju „zelene ekonomije“.
7. Smatramo da, s druge strane, Konvencija i njen Protokol mogu igrati važnu ulogu u stvaranju pretpostavki za razvoj zajedničkog informacionog sistema za zaštitu okoline, koji bi bio u upotrebi na teritoriji država članica Ekonomske komisije za Evropu, te da bi isto tako razvoj takvih informacionih sistema na nivou država u velikoj mjeri mogao pomoći u implementaciji i ratifikaciji Protokola i uspostavi jednoobraznog sistema izvještavanja o polutantima na državnom nivou. U tom smislu, u pogledu implementacije Protokla, nastojat ćemo dati doprinos usklađivanju sa drugim obavezama u oblasti izvještavanja.
8. Prepoznamo i potičemo iskorištavanje novih mogućnosti, nastalih zahvaljujući primjeni modernih sredstava komunikacije, virtuelnih i drugih društvenih medija, koji sve više dobijaju na značaju kao sredstvo za brzu distribuciju informacija od značaja za okolinu građanima koji imaju mogućnost pristupa Internetu, čime se doprinosi promoviranju transparentnosti. Još jedan novi trend pokazao je da javnost može igrati važnu ulogu u privlačenju pažnje na opasnosti po okoliš, što uključuje i upotrebu mobilnih uređaja u svrhu prikupljanja i distribuiranja informacija od značaja za okolinu.

II. Okolinska demokratija za sve

9. Uvažavamo činjenicu da je potrebno znatno poboljšati efikasnost upravljanja okolišnim pitanjima na međunarodnom nivou. Aarhuska konvencija i njen Protokol ostaju jedini pravno obavezujući horizontalni međunarodni instrumenti doneseni u cilju implementacije principa 10. Deklaracije o okolišu i razvoju usvojene u Rio de Janeiru. Promoviranje njihovih principa na međunarodnim forumima u pitanjima koja se odnose na okoliš i dalje je veoma važno. Ovo se odnosi ne samo na forume koji se bave okolišnim pitanjima direktno, već i na srodne forume, poput međunarodnih finansijskih institucija i organizacija koje se bave trgovinskim odnosima, gdje je transparentnost u donošenju odluka o pitanjima koja imaju utjecaja na okolinu od ogromnog značaja. Zbog toga ponovno potvrđujemo našu spremnost na promoviranje otvorene razmjene informacija i efikasnog učešća aktera, uključujući tu i NVO koje se bave pitanjima zaštite okoliša, na međunarodnim forumima, u okviru odredaba stava 4 Smjernica iz Almaty-ja o Promoviranju Primjene Principa Arhuske Konvencije na Međunarodnim Forumima³.
10. Mehanizam ispunjenja odredaba Konvencije i njenog Protokola bez kofrontacije doprinosi posredovanju i rješavanju sukoba između građana i organa vlasti, te je usmjeren na pružanje pomoći u provedbi zahtjeva propisanih Konvencijom i njenim Protokolom. Prema tome, nastojat ćemo dodatno pojačati efikasnost tih mehanizama, te ponuditi razmjenu stečenih iskustava u okviru drugih zainteresiranih foruma.
11. Zbog svog utjecaja na više međusobno povezanih oblasti, Aarhuska konvencija i njen Protokol pružaju jedinstvenu priliku za uspostavu sinergijskih odnosa sa potpisnicima mnogobrojnih multilateralnih sporazuma u vezi sa zaštitom okoliša, kao i sa brojnim organizacijama i procesima. Pozdravljamo uspostavu takvih partnerskih odnosa i uvažavamo pozitivnu ulogu koju partnerske organizacije igraju u pružanju pomoći u provedbi ova dva sporazuma. Također naglašavamo potrebu za stvaranjem novih sinergijskih odnosa sa drugim organizacijama i državama potpisnicama drugih multilateralnih sporazuma, koje dijele slične ciljeve, u svrhu stvaranja pretpostavki za realizaciju i ratifikaciju takvih sporazuma, kao i unapređenja njihove efikasnosti.
12. Toplo pozdravljamo inicijativu za uspostavu regionalnog instrumenta za zaštitu okolinskih prava u regiji Južne Amerike i Kariba kao i uvođenje u upotrebu PRTR registara širom svijeta. Podržavamo slične inicijative koje za cilj imaju repliciranje dostignuća ostvarenih provedbom Arhuske konvencije i njenog Protokola, te izražavamo spremnost na pružanje podrške u realizaciji tih inicijativa. Također pozivamo zainteresirane države da se pridruže porodici država potpisnica Aarhuske konvencije, jer i države izvan teritorije država članica Ekonomske komisije za Evropu imaju mogućost potpisivanja Konvencije. Izražavamo spremnost na pružanje podrške takvim procesima.

³ Vidi ECE/MP.PP/2005/2/Add.5, dostupno na: <http://staging.unece.org/env/pp/mop2/mop2.doc.html>.

13. Poboljšanja kvaliteta i potpunosti podataka sadržanih u izvještajima i efikasan pristup informacijama u vezi sa polutantima koje se ispuštaju u okolinu, i dalje predstavljaju važne zadatke na čijem ispunjenju treba raditi. Pozivamo države potpisnice Protokola da svojim radom doprinesu punoj provedbi Protokola.
14. Također pozivamo države članice Ekonomske komisije za Evropu koje još uvijek nisu potpisale ili ratifikovale Protokol da to učine u najskorijem mogućem roku i da u praksi primjene njegove principe i odredbe. Uviđamo značaj subregionalne saradnje i promoviranje jačanja kapaciteta država čija se ekonomija nalazi u procesu tranzicije, kao i važnu ulogu Aarhus centara, međunarodnih i nevladinih organizacija u stvaranju pretpostavki za realizaciju Konvencije i njenog Protokola u tim zemljama.
15. Također pozivamo države potpisnice Konvencije da ratifikuju amandman o genetski modificovanim organizmima, kako bi on mogao stupiti na snagu.

III. Izgradnja budućnosti kakvu želimo

16. Sa velikom zabrinutošću ističemo da su u mnogim državama širom svijeta ljudima još uvijek uskraćene osnovne informacije o utjecaju određenih materija na kvalitet vode koju piju, zraka koji udišu, tla na kojem žive i hrane koju konzumiraju. Projekti koji imaju značajan nepovoljan uticaj na okolinu i dalje se realiziraju, bez obzira na prigovore građana zabrinutih zbog utjecaja koji takvi projekti mogu imati na uslove života ljudi i njihovo zdravlje, posebno uslove života i zdravlje ugroženih skupina, poput djece i žena, ljudi u ruralnim sredinama i siromašnih koji imaju malo ili nimalo mogućnosti da sudskim putem zatraže osporavanje odluka o realizaciji takvih projekata.
17. U isto vrijeme, uočavamo procvat aktivnog učešća građana u javnom životu. Građani žele biti ozbiljno shvaćeni i žele oblikovati vlastitu budućnost. Upotrebom modernih sredstava informiranja, oni sve češće igraju ulogu u prikupljanju informacija od značaja za okolinu i njihovom distribuiranju. Arhuska konvencija i njen Protokol stoga poprimaju sve veći značaj u svakodnevnim životima ljudi.
18. U okviru inicijative pod nazivom: „Budućnost kakvu želimo“ upućeni su brojni apeli za poboljšanje transparentnosti, pristupa i učešća. Nastojat ćemo raditi na tome u okviru obavljanja svakodnevnih aktivnosti.
19. Uvažavamo činjenicu da proizvodi mogu znatno uticati na okolinu tokom svog životnog vijeka, pa čak i po isteku njihovog životnog vijeka. Zbog toga smatramo da je promoviranje većeg stepena transparentnosti u vezi sa proizvodima i odlukama u vezi sa tim proizvodima važna tema koju treba pomno razmotriti u okviru Konvencije i njenog Protokola.
20. Ostvarenje napretka prema održivijem načinu života predviđeno je u okviru inicijative pod nazivom: „Budućnost kakvu želimo“, što

podrazumijeva znatno smanjenje utroška resursa, između ostalog i kroz poboljšanje efikasnosti utroška resursa, proizvoda i procesa. I u ovom slučaju također, transparentnost igra važnu ulogu u cilju osiguranja lake dostupnosti objektivnim informacijama o utjecaju resursa, proizvoda i procesa na okolinu, uključujući tu i podatke o energiji, vodi i ostalim resursima.

21. Osim toga, veći stepen transparentnosti u vezi sa onečišćujućim materijama skladištenim unutar postrojenja ili transferima otpadnih materija, pomogao bi građanima da bolje razumiju razmjere rizika od nenamjernih emisija takvih materija u okolinu.
22. Iako su rast broja država koje su ratifikovale Protokol i osiguranje pune provedbe Protokola od strana država potpisnica i dalje prioriteta, uviđamo, na osnovu stečenog iskustva, da bi događaji u budućnosti u vezi sa pitanjima o kojima je bilo riječi u tri prethodna stava mogli opravdati dodatno razmatranje, čija bi svrha bila da principi i odredbe Protokola ostanu predmet trajnog procesa revidiranja i izmjena, da bi se osiguralo da Protokol ostane adekvatan instrument za ostvarenje principa propisanih njegovim odredbama.
23. Transparentni nacionalni i multilateralni procesi čijoj bi realizaciji pozitivno doprinijeli, kako nadležne vlade tako i ostali akteri, uključujući tu NVO sektor, međunarodne organizacije, akademske i zakonodavne institucije, lokalne vlasti i privatni sektor, bit će veoma važni u utvrđivanju razvojnih ciljeva za period nakon 2015. godine, koji će u središte pažnje staviti građane, kao i za evaluaciju napretka ostvarenog prema realizaciji tih ciljeva. Uvjereni smo da će Konvencija i njen Protokol stvoriti snažan okvir, te omogućiti nadležnim vlastima da djelotvorno uključe u odlučivanje široki spektar zainteresiranih aktera, čime će biti stvorene ključne pretpostavke za učinkovito upravljanje u sferi zaštite okoline.
